

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס אסטרטגיה, פוליטיקה ובריתות אזוריות

פרופ' רונן יצחק | המחלקה להיסטוריה כללית
Strategy, Politics, and Regional Alliances | 18-3175

שיעור	סוג הקורס:
2	היקף נ"ז:
תשפ"ד	שנת לימודים:
קיץ	סמסטר:
יום שלישי בשעה 16:00	יום ושעה:
___	שעת קבלה:
___	מייל מרצה:
___	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

הקורס ידון בהתפתחות ההיסטורית של הקשרים האסטרטגיים והפוליטיים שנוצרו באזור, במיוחד מאז סיום מלחמת העולם השנייה, ובהתהוותן של בריתות מקומיות ובינלאומיות, מתוך ניסיון ליצור סדר מדיני חדש. במהלך הקורס ננתח את המניעים של המעצמות ושל ישראל, כמו גם של מדינות ערב, להקמת הבריתות האזוריות. נעמוד על ההשפעות ויחסי הגומלין שנוצרו בין המעצמות לבין מדינות האזור וכיצד הן באו לידי ביטוי.

הקורס יסקור את המלחמה הקרה, את הנסיבות לגיבושן של ברית נאט"ו ושל ברית ורשה, ברית הפריפריה, ברית בגדאד (CENTO), מלחמות אזרחים באזור ומעורבות ישראל והמעצמות, דוקטרינת אייזנהאואר ובריתות מדיניות שישראל קיימה גם עם מיעוטים במזרח התיכון, כמו הכורדים בעיראק, המרונים בלבנון, תימן המלוכנית ועוד. במהלך השיעורים יציגו הסטודנטים מקרה בוחן לאירוע שבו הייתה מעורבת אחת המעצמות וינתחו אותו.

מטרות/תוצרי הלמידה

1. הלומדים יכירו את הבריתות האזוריות שישראל הייתה מעורבת בהן.
2. הלומדים יבינו את האינטרסים של המעצמות הגדולות במזרח התיכון ואת המטרות של הבריתות שנתקמו באופן פורמלי ובלתי פורמלי בשנות ה-50-70 של המאה ה-20.
3. הלומדים יעמדו על השפעת הבריתות האזוריות על מדיניות החוץ הישראלית.
4. הלומדים ינתחו את הקשרים שישראל בנתה יחד עם מדינות המערב, שהיוו בסיס לבריתות ולהסכמי נורמליזציה שנחתמו לאחר מכן.

למידה פעילה – תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
1	מבוא – סקירה על התפתחות מדינות הלאום באזור	הרצאה פרונטלית	8,3	
2	המלחמה הקרה במזרח התיכון ותפקידן של ברית נאט"ו וברית ורשה	הרצאה פרונטלית	4,1	
3	המלחמה הקרה במזרח התיכון ותפקידן של ברית נאט"ו וברית ורשה – המשך	הרצאה פרונטלית	5	
4	הקמת ברית בגדאד (CENTO) והשלכותיה על הסדר הפוליטי במזרח התיכון	הרצאה פרונטלית	8,6	
5	מלחמת סואץ – הברית המשולשת ומה שמאחוריה	הרצאה פרונטלית	41,10	
6	דוקטרינת אייזנהאואר וראשית המעורבות האמריקאית באזור	הרצאה פרונטלית	11,1	
7	דוקטרינת אייזנהאואר וראשית המעורבות האמריקאית באזור - המשך	הרצאה פרונטלית	11,1	
8	המלחמה הקרה על רקע תוצאות מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים	הרצאה פרונטלית	9,2	
9	המלחמה הקרה על רקע תוצאות מלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים - המשך	הרצאה פרונטלית	12,9,2	
10	ישראל והמערב נוכח הלאומיות הערבית	הרצאה פרונטלית	13,8	
11	ישראל והמערב נוכח הלאומיות הערבית	הרצאה פרונטלית	13,8	
12	הברית החשאית בין ישראל למיעוטים באזור: הקשרים החשאיים עם הכורדים בעיראק	הרצאה פרונטלית	7	
13	הברית החשאית בין ישראל למיעוטים באזור: הקשרים עם המרונים בלבנון	הרצאה פרונטלית	7	
14	סיכום	הרצאה פרונטלית		

מבחן מסכם	תיאור התוצר
80% מהציון הסופי	משקל בציון הסופי
הצגת מקרה בוחן	20% מהציון הסופי

דרישות הקורס

1. קריאת חומרי הקורס.
2. הצגת מקרה בוחן.
3. מבחן מסכם.
4. חובת נוכחות בהתאם להנחיות האוניברסיטה.

דרישות קדם

אין דרישות קדם לקורס זה.

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

חובה:

1. בן-צבי, אברהם, **ארצות הברית בזירה הבין-לאומית מאז 1945** (רעננה: האוניברסיטה הפתוחה, 2006), עמ' 58-73, 89-97.
2. גוטפלד, ארנון, "מ'ניקל גראס' ל'סופה במדבר': התפתחות יכולת ההתערבות האמריקאית במזרח התיכון", **פוליטיקה: כתב עת ישראלי למדע המדינה וליחסים בינלאומיים**, 21 (קיץ תשע"ב), עמ' 34-67.
3. יאפ, א. מלקום, **המזרח הקרוב למן מלחמת העולם הראשונה** (ירושלים: מוסד ביאליק, 1996), עמ' 43-96.
4. כהן, י. מיכאל, **תוכניות המגירה למלחמת עולם שלישית** (תל-אביב: משרד הביטחון ההוצאה לאור, 1998), עמ' 43-72.
5. ערן, עודד, **מדיניות החוץ של ברית המועצות: מלנין עד גורבצ'וב** (תל-אביב, האוניברסיטה הפתוחה, 1992), כרך ב' עמ' 9-34.
6. פודה, אלי, **החתימה להגמוניה בעולם הערבי – המאבק סביב ברית בגדאד** (תל-אביב, משרד הביטחון ההוצאה לאור, 1996), עמ' 154-176.
7. פודה, אלי, **מפילגש לידועה בציבור: היחסים החשאיים של ישראל עם מדינות ועם מיעוטים במזרח התיכון, 1948-2020** (תל-אביב: עם עובד, 2022), עמ' 220-289, 357-404.
8. שמעוני, יעקב, **מדינות ערב: פרקי היסטוריה מדינית** (תל-אביב: עם עובד, 1990), עמ' 202-114, 256-261, 264-283.
9. Little, Douglas, "The Cold War in the Middle East: Suez Crisis to Camp David Accords", in Leffler, P. Melvyn and Westad A. Odd (eds.), *The Cambridge History of the Cold War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), Vol. 2, pp. 306-326.
10. Troen, S. Ilan, "The Protocol of Sevres: British/French/Israeli Collusion against Egypt, 1956", *Israel Studies*, Vol. 1 (Fall 1996), pp. 122-139.

11. Walt, M. Stephen, *The Origins of Alliances* (Ithaca and London: Cornell University Press, 1987), pp. 50-103.

העשרה:

12. לואיס, ברנרד, "רוסיה ואמריקה בסכסוך המזרח תיכון", **מולד**, 21 (תשל"א), עמ' 195-207.
13. לקויר, זאב, "שקיעת הניטרליזם החיובי: החמרת התלות בברית המועצות", בתוך: שמיר, שמעון (עורך), **ירידת הנאצריזם 1970-1965** (תל-אביב: מפעלים אוניברסיטאיים, 1978), עמ' 309-297.

14. Little, Douglas, "The Cold War in the Middle East: Suez Crisis to Camp David Accords", in Leffler P. Melvyn and Westad A. Odd (eds.), *The Cambridge History of the Cold War* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), Vol. 2, pp. 306-326.